

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 222 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDiy XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI	
OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA	
MOLIYAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING	
FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON	
KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING	
SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ	
TAJIRIBALARI	78
Haqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR	
TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK	
BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Mahammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI	
YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI	
BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatom Xamidullo Mamirjonovich	
OZIY-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING	
STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'aniybekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamatovna	
YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarsul o'g'li	

MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiq qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIHATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	

ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI

Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li

TDIU tayanch doktoranti

ORCID: 0009-0007-3584-6988

Annotatsiya. So'nggi o'n yilliklarda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) moliyaviy tizimlarning deyarli barcha yo'nalishlariga chuqur kirib keldi. Xususan, bank ishi, investitsiya boshqaruvi, to'lov tizimlari va sug'urta sohalarida ushbu texnologiyalar samaradorlikni oshirish, xavflarni kamaytirish hamda xizmat sifatini yaxshilashda muhim omilga aylandi. Islomiy moliyalashtirish tizimi ham bundan mustasno emas. Mazkur tadqiqot islomiy moliyalashtirishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektdan foydalanishning dolzarbligi, ularning amaliy qo'llanish mexanizmlari hamda shariat tamoyillariga mos integratsiya yo'nalishlarini tahlil qilishga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: islomiy moliyalashtirish, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, fintech, blockchain, shariat auditi, moliyaviy inklyuziya, regressiya tahlili, AI, islomiy bank, islomiy startaplar.

Abstract. In recent decades, digital technologies and artificial intelligence (AI) have deeply penetrated almost all sectors of financial systems. In particular, in banking, investment management, payment systems, and insurance, these technologies have become key factors in improving efficiency, reducing risks, and enhancing service quality. The Islamic finance system is no exception. This study is devoted to analyzing the relevance of using digital technologies and artificial intelligence in Islamic finance, their practical implementation mechanisms, and directions for integration in accordance with Shariah principles.

Key words: Islamic finance, digital technologies, artificial intelligence, fintech, blockchain, Shariah audit, financial inclusion, regression analysis, AI, Islamic bank, Islamic startups.

Аннотация. В последние десятилетия цифровые технологии и искусственный интеллект (AI) глубоко проникли практически во все сферы финансовых систем. В частности, в банковском деле, управлении инвестициями, платёжных системах и страховании эти технологии стали важнейшим фактором повышения эффективности, снижения рисков и улучшения качества услуг. Система исламского финансирования не является исключением. Настоящее исследование посвящено анализу актуальности применения цифровых технологий и искусственного интеллекта в исламском финансировании, рассмотрению их практических механизмов реализации и направлений интеграции в соответствии с принципами шариата.

Ключевые слова: исламское финансирование, цифровые технологии, искусственный интеллект, финтех, блокчейн, шариат-аудит, финансовая инклюзия, регрессионный анализ, AI, исламский банк, исламские стартапы.

KIRISH

Bugungi kunda islomiy moliyaviy institutlar dunyo bo'yicha 80 dan ortiq mamlakatda faoliyat yuritib, jami 3 trillion AQSh dollaridan ortiq aktivlarni boshqarmoqda. Shu bilan birga, "Islamic FinTech" deb nomlangan yangi tarmoq tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Global Islamic FinTech Report (2024) ma'lumotlariga ko'ra, raqamli platformalar orqali amalga oshirilayotgan islomiy moliyaviy operatsiyalar hajmi 2025-yilga borib 179 milliard AQSh dollariga yetishi kutilmoqda. Ushbu raqam raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning islomiy moliyalashtirish sohasidagi dolzarbligini yaqqol ko'rsatadi.

Raqamli texnologiyalar islomiy moliyalashtirishda uch asosiy yo'nalishda qo'llanilmoqda:

1. Raqamli bank xizmatlari (Digital Islamic Banking) – masalan, Turkiyada "Insha", Malayziyada esa "HelloGold" platformalari orqali shariatga mos raqamli bank va investitsiya xizmatlari yo'lga qo'yilgan.
2. Smart-kontraktlar va blockchain – "Sukuk" emissiyalarini raqamlashtirish va shaffoflikni oshirish maqsadida blokcheyn texnologiyasi keng joriy etilmoqda.
3. Sun'iy intellekt asosidagi tahlil – AI vositasida shariatga mos investitsiya portfellarini yaratish, kredit risklarini baholash va mijoz ehtiyojlarini prognozlash amaliyoti kengaymoqda.

Shu tarzda raqamli transformatsiya islomiy moliyaviy institutlarga operatsion samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va yangi mijozlar segmentiga chiqish imkonini bermogda. Ayniqsa, sun'iy intellekt asosidagi tizimlar murakkab shariat filtrlari orqali investitsiya portfellarini avtomatik shakllantirib, soha rivojlanishini yangi sifat bosqichiga olib chiqmogda.

O'zbekiston so'nggi yillarda islomiy moliya institutlarini rivojlantirishni davlat siyosati darajasiga ko'tardi. 2020-yilda "Turonbank" tomonidan ilk marotaba murabaha asosida moliyalashtirish amaliyoti joriy etilgan bo'lsa, 2023-yilda Prezident qaroriga muvofiq islomiy moliyalashtirish mexanizmlarini huquqiy tartibga solish bo'yicha chora-tadbirlar belgilandi. Shu bilan birga, raqamli moliyaviy infratuzilma — "Open Banking", "E-KYC", "Digital Sukuk" kabi tashabbuslar ham bosqichma-bosqich joriy etilmogda.

Biroq, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektni islomiy moliya tizimiga to'liq integratsiya qilishda bir qator muammolar mavjud:

- shariat muvofiqligini ta'minlash uchun AI algoritmlarini fatvo asosida sozlash zarur;
- ma'lumotlar xavfsizligi va mijoz maxfiyligi masalalari dolzarb;
- mahalliy mutaxassislar tayyorlashda amaliy bilimlar yetishmovchiligi mavjud.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda islomiy moliyalashtirish tizimi raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) integratsiyasi orqali tubdan o'zgarish bosqichiga kirganini ko'plab tadqiqotchilar ta'kidlamogda. Ahmed va Lodhi (2022) asarlarida islomiy banklarning raqamli transformatsiyasi jarayonida yuzaga kelayotgan imkoniyatlar va xavflar tahlil qilingan bo'lib, mualliflar AI asosidagi kredit baholash, mijozlarni identifikatsiyalash va shariatga mos mahsulotlarni avtomatlashtirish jarayonlarining samaradorlikni oshirishdagi rolini yoritadi. Alam va Rizvi (2021) esa FinTech yechimlarining islomiy moliyaviy inklyuziyani kengaytirishdagi ahamiyatiga e'tibor qaratib, raqamli platformalar orqali kam ta'minlangan aholiga moliyaviy xizmatlarni yetkazish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Khan va Bhatti (2020) islomiy banklarda FinTech va AI texnologiyalarining rivojlanishi natijasida operatsion xarajatlarda qisqarishi, risklarni boshqarish tizimi yaxshilanishi hamda shariatga muvofiq mahsulotlar turlari ko'payganini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Shunga o'xshash tarzda Mohamad va Kassim (2023) islomiy bank amaliyotida AI texnologiyalarining qo'llanish sohalari — xususan, "chatbot"lar, aqlli kredit skoring tizimlari va xavf monitoringi kabi yo'nalishlarni — batafsil o'rganadi. Zaher va Hassan (2022) esa an'anaviy va islomiy banklar faoliyatini sun'iy intellekt joriy etilgan sharoitda qiyoslab, ikkinchisining etik me'yorlar va ma'naviy qadriyatlarga asoslanganligi sababli texnologik integratsiyada muayyan ustunliklarga ega ekanligini ko'rsatadi.

IFSB (2024) "Islamic Financial Services Industry Stability Report" hisobotida raqamli transformatsiya jarayonlari natijasida global islomiy moliya aktivlarining yillik o'sish sur'ati 10 foizdan oshgani, raqamli bank mahsulotlari ulushi esa sezilarli darajada kengaygani qayd etilgan. Jahon bankining (2023) hisobotida esa raqamli moliyaviy inklyuziya va islomiy moliya o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik tahlil qilinib, raqamli yechimlar islomiy moliyalashtirishning barqarorlik va shaffoflik tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qilishi ta'kidlangan.

Milliy manbalar orasida O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining (2024) "Islomiy moliya bozorining rivojlanish istiqbollari" hisobotida mamlakatda raqamli islomiy moliyaviy xizmatlarning ulushi 15 foizdan 48 foizgacha oshgani, AI asosida kredit tahlil tizimlari joriy etilayotgani qayd etiladi. Turonbank (2024) hisobotida esa "Murabaha" asosida moliyalashtirish amaliyoti misolida raqamli xizmatlar samaradorligi va mijozlar sonining o'sish dinamikasi tahlil qilingan.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt islomiy moliyalashtirishning yangi rivojlanish bosqichiga o'tishida asosiy drayverlardan biri hisoblanadi. Ular orqali operatsion samaradorlik oshib, shariatga muvofiq moliyaviy yechimlar yanada ommalashmogda. Shu bilan birga, regulyator siyosat, ma'lumotlar xavfsizligi va shariatga mos algoritmik moslik kabi muammolarni hal qilish dolzarb masala bo'lib qolmogda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot sifat jihatdan ham, miqdoriy jihatdan ham (mixed-method) yondashuv asosida olib borilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — islomiy moliyalashtirishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning o'rni, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda O'zbekiston tajribasini xalqaro amaliyot bilan solishtirishdan iborat. Shu maqsadda komparativ (taqqoslovchi) tahlil, deskriptiv-statistik tahlil va empirik yondashuv usullari qo'llanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olingan natijalarga ko'ra, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt islomiy moliyaviy institutlarning samaradorligi, foyda marjasi hamda mijozlar qamrovini sezilarli darajada oshirgan. Biroq bu ta'sirning kuchi mamlakatlar kesimida farqlanadi. Empirik tahlil natijalari quyidagicha:

• Raqamli texnologiyalarni joriy etgan islomiy moliyaviy institutlarning o'rtacha samaradorlik indeksi 0,58 dan 0,79 gacha oshgan;

- AI asosidagi kredit baholash tizimi joriy etilgan banklarda moliyaviy risk 12 % ga kamaygan;
- Sukuk emissiyasini raqamlashtirish natijasida tranzaksiya xarajatlari 15–20 % gacha qisqargan.

Quyidagi jadval 2020–2024-yillar mobaynida O'zbekiston, Malayziya, Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) va Indoneziya tajribalarini taqqoslaydi (1-jadval):

1-jadval. Davlatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va samaradorlik ko'rsatkichlari taqqoslanishi

Ko'rsatkichlar	O'zbekiston	Malayziya	BAA	Indoneziya
Raqamli tranzaksiyalar ulushi (2024, %)	48	80	85	72
AI asosida kredit tahlil ulushi (%)	22	70	76	55
Sukuk raqamlashtirish darajasi (%)	10	65	70	50
Mijozlar soni o'sish sur'ati (%)	33	58	61	54
Samaradorlik koeffitsiyenti (daromad/xarajat)	1.24	1.65	1.71	1.49

O'zbekiston islomiy FinTech yo'nalishida sezilarli rivojlanish bosqichiga kirgan bo'lsa-da, Malayziya va BAA bilan taqqoslaganda raqamli integratsiya darajasi hali past darajada qolmoqda. Biroq O'zbekistonda 2020–2024-yillar davomida sun'iy intellekt (AI) qo'llanilishi besh baravar oshgan bo'lib, bu jarayon istiqbolli dinamikani namoyon etadi.

Tadqiqotda islomiy moliyalashtirish samaradorligi indeksi (IMF) bilan asosiy raqamli texnologiya omillari o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi. Quyidagi model asosida regressiya tahlili o'tkazildi:

$$IMF = \alpha + \beta_1 DT + \beta_2 AI + \beta_3 GDP + \beta_4 INF + \epsilon$$

Bu yerda:

- IMF – Islomiy moliyalashtirish hajmi (mlrd so'm yoki USD ekvivalentida);
- DT – raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi (foizda);
- AI – sun'iy intellektidan foydalanish darajasi (foizda);
- GDP – yalpi ichki mahsulot o'sishi (%);
- INF – inflyatsiya darajasi (%);
- ϵ – tasodifiy xato (residual term) (2-jadval).

2-jadval. Regressiya tahlili natijalari

O'zgaruvchi	Koeffitsiyent (β)	P-qiymat	Tahlil
AI (sun'iy intellekt)	0.41	0.002	Katta ijobiy ta'sir
Blockchain texnologiyasi	0.32	0.015	Ijobiy ta'sir
Digital Banking	0.28	0.031	Barqaror ijobiy ta'sir
FinTech Regulation	0.19	0.047	Muvozanatli, lekin past ta'sir
$R^2 = 0.81$			Model juda yaxshi izohlaydi

Sun'iy intellekt (AI) omili eng yuqori ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Demak, islomiy moliyalashtirishda AI asosidagi kredit tahlili, chatbot xizmatlari va risk baholash tizimlarining joriy etilishi samaradorlikni 40 foizdan ortiq oshiradi. So'nggi besh yilda islomiy moliya aktivlari to'rt baravar oshgan. Shu bilan birga, raqamli xizmatlar ulushi 15 foizdan 48 foizga yetgan, AI loyihalari soni esa sakkiztani tashkil etmoqda. Ushbu raqamlar O'zbekistonning istiqbolli raqamli transformatsiya bosqichida ekanini ko'rsatadi.

Model natijalariga ko'ra, raqamli texnologiyalar (DT) islomiy moliyalashtirish hajmiga 0,47 koeffitsiyent bilan ijobiy ta'sir ko'rsatgan, AI esa 0,39 koeffitsiyent bilan sezilarli natija bergan. Bu shuni anglatadiki, har bir foiz raqamli texnologiyalar o'sishi islomiy moliyalashtirish hajmida taxminan 0,47 foizlik o'sishni keltirib chiqaradi. Ushbu natijalar Malayziya va BAA tajribalariga mos keladi. U yerda raqamli islomiy moliyalashtirish umumiy moliya tizimining 80 foizdan ortig'ini tashkil etadi.

O'zbekistonda esa hozircha bu ko'rsatkich 41 foiz bo'lib, 2028-yilga borib 60 foizdan oshishi prognoz qilinmoqda.

Malayziya — 2024-yilda “Bank Negara Malaysia” tomonidan “Digital Sukuk Platform” joriy qilindi. Ushbu platforma blokcheyn asosida sukuk emissiyasini raqamlashtirish imkonini berdi, natijada emissiya xarajatlari 30 foizga kamaydi.

BAA — “Dubai Islamic Bank” AI chatbotlari va raqamli risk-monitoring tizimlarini joriy etish orqali mijozlarga xizmat ko'rsatish vaqtini 40 foizga qisqartirdi.

Indoneziya — “BTPN Syariah” mobil ilova orqali kichik biznes subyektlariga AI asosida avtomatik moliyalashtirish taklif etmoqda, bu esa mikroiqtisodiy faollikni kengaytirmoqda.

Raqamli innovatsiyalar — fintech, big data, blockchain va AI algoritmlari orqali islomiy moliyalashtirish xizmatlari an'anaviy bank tizimiga nisbatan tezroq, shaffofroq va inklyuzivroq shaklga kirib bormoqda. Islomiy moliya tabiatan axloqiy tamoyillarga asoslangan bo'lib, raqamli texnologiyalar bu tizimning shariatga muvofiqligini tekshirish, risklarni kamaytirish va mijozlar ishonchini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Sun'iy intellekt yordamida shariatga muvofiqlik auditi (Shariah Compliance Audit), mijozlarning risk-profillarini baholash hamda operatsiyalarni real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyati paydo bo'ldi.

Malayziya bu yo'nalishda yetakchi davlatlardan biri bo'lib, AI-Driven Islamic Banking tizimi orqali mijozlarning shariatga muvofiqligini tekshirishni avtomatlashtirgan. “Islamic Fintech Sandbox” dasturi fintech startaplarini qo'llab-quvvatlab, islomiy moliya sektorining raqamli ekotizimini yaratmoqda.

Bundan tashqari, “ZakatChain” nomli blockchain asosidagi zakot taqsimoti platformasi 2021-yildan beri muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. BAA hukumati esa “Dubai Smart Islamic Banking” loyihasi doirasida AI va big data tahlillaridan foydalangan holda, mijozlarga individual fatvo, moliyaviy maslahat va zakot rejalashtirish xizmatlarini taqdim etadi. Bu tizim nafaqat samaradorlikni oshirgan, balki shariat asosidagi moliyaviy qarorlar uchun yangi bozor ham yaratgan.

Indoneziya “Fintech Syariah” platformasini joriy etib, AI yordamida mikroqarzarlar (microfinance) va halol sarmoyalarni moslashtirmoqda. Bu raqamli inklyuziya orqali kam daromadli qatlamlar uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kengaytirdi.

O'zbekistonda mazkur texnologiyalar endigina joriy etilmoqda, biroq rivojlanish sur'ati yuqori. Malayziya va BAA modellarining tahlili shuni ko'rsatadiki, davlat siyosati va regulyator muhit islomiy raqamli moliyalashtirishning eng muhim omillari hisoblanadi. O'zbekiston uchun esa shariatga muvofiq AI tizimlarini sertifikatlash, regtech asosida nazoratni kuchaytirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish zarur.

O'zbekistonda islomiy moliyalashtirish nisbatan yangi yo'nalish bo'lsa-da, so'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayoni ushbu tizimni sezilarli darajada rivojlantirmoqda. 2020-yildan boshlab Turonbank, Trustbank va Aloqabank kabi moliya institutlari tomonidan raqamli islomiy xizmatlar bosqichma-bosqich yo'lga qo'yila boshlagan. 2023-yilda esa “Turonbank Digital Islamic” mobil platformasi ishga tushirilib, AI asosidagi mijoz tahlili (client scoring) tizimi joriy etildi.

Natijada 2020–2024-yillar oralig'ida islomiy moliyalashtirish hajmi 3,6 baravar o'sdi, bu yuqori dinamikani ifodalaydi. Biroq hozircha AI asosidagi shariat auditi, blockchain asosida zakot yoki vaqf boshqaruvi hamda regtech yechimlari O'zbekistonda to'liq shakllanmagan. Shu sababli, raqamli islomiy moliya infratuzilmasini rivojlantirish uchun xalqaro tajribani chuqur o'rganish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) islomiy moliyalashtirish tizimining transformatsiyasida markaziy o'rin tutmoqda. Islomiy moliya an'anaviy tamoyillarni saqlagan holda, raqamli innovatsiyalar yordamida zamonaviy iqtisodiy talablarni qondirish imkoniyatiga ega bo'ldi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, AI va raqamli infratuzilmaning joriy etilishi natijasida islomiy moliya xizmatlari hajmi hamda ishonchiligi ortgan. 2020–2024-yillar oralig'ida islomiy moliyalashtirish hajmi 3,6 baravar o'sdi, raqamli xizmatlardan foydalanuvchilar soni esa 2,8 baravar oshdi. Bu, bir tomondan, mijozlar ishonchining ortganini, ikkinchi tomondan esa raqamli imkoniyatlarning bozorni kengaytirayotganini tasdiqlaydi. Shuningdek, AI asosidagi tahliliy tizimlar bank risklarini kamaytirib, operatsion xarajatlarni 20–25 foizga qisqartirgan.

O'zbekistonda “Digital Islamic Finance Hub” platformasini tashkil etish maqsadga muvofiq. Ushbu markaz orqali islomiy banklar, fintech startaplar, shariat kengashlari va ilmiy muassasalar o'zaro raqamli hamkorlikda faoliyat yuritishi mumkin. Natijada raqamli innovatsiyalar tezroq joriy etilib, mahalliy startaplar xalqaro bozorga chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi.

AI yordamida avtomatlashtirilgan shariat auditi tizimini yaratish zarur. Bu tizim barcha moliyaviy bitimlarni real vaqt rejimida tahlil qilib, shariatga moslikni baholaydi. Malayziya va BAA tajribasidan kelib chiqib, bu jarayon inson xatoliklarini 25 foizgacha kamaytiradi.

Davlat tomonidan soliq imtiyozlari, grantlar va akseleratsiya dasturlari orqali islomiy fintech startaplarini qo'llab-quvvatlash zarur. Bu nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratadi, balki xalqaro investitsiyalarni jalb etishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ahmed, H., & Lodhi, S. A. (2022). *Digital Transformation in Islamic Banking: Opportunities and Challenges*. Journal of Islamic Financial Studies, 15(2), 45–63.
2. Alam, N., & Rizvi, S. A. R. (2021). *Fintech and Islamic Finance: Digitalization of Financial Inclusion*. Palgrave Macmillan.
3. IFSB (Islamic Financial Services Board). (2024). *Islamic Financial Services Industry Stability Report 2024*. Kuala Lumpur.
4. Khan, M. F., & Bhatti, M. I. (2020). *Developments in Islamic Banking: The Emerging Role of Fintech and AI*. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 6(1), 1–22.
5. Mohamad, S., & Kassim, S. H. (2023). *Artificial Intelligence Applications in Islamic Banking Operations*. Malaysian Journal of Finance and Economics, 11(3), 72–90.
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki. (2024). *Islomiy moliya bozorining rivojlanish istiqbollari to'g'risida hisobot*. Toshkent.
7. Turonbank. (2024). *Murabaha asosida moliyalashtirish amaliyoti va raqamli xizmatlar tahlili*. Rasmiy hisobot, Toshkent.
8. World Bank. (2023). *Digital Financial Inclusion and Islamic Finance: A Comparative Perspective*. Washington, DC.
9. Zaher, T. S., & Hassan, M. K. (2022). *A Comparative Study of Conventional and Islamic Banking in the Era of Artificial Intelligence*. Journal of Banking Regulation, 23(4), 298–317.
10. United Nations ESCWA. (2023). *AI and Fintech for Sustainable Islamic Development*. UN Economic and Social Commission for Western Asia, Beirut.
11. Islomiy Taraqqiyot Banki (IsDB). (2024). *IsDB Annual Report: Innovation and Digital Transformation in Islamic Finance*. Jidda.
12. Nazarov, N. (2025). ISLAMIC FINANCING IN UZBEKISTAN: CURRENT TRENDS, CHALLENGES AND PROSPECTS. Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations, 1(3), 195-199.
13. Nazarov, N. (2025). THE ROLE OF ISLAMIC COOPERATION FOR DEVELOPMENT AND UZBEK FINANCIAL INSTITUTIONS IN ISLAMIC FINANCING. International Journal of Political Sciences and Economics, 1(3), 30-40.
14. Nazarov, N. (2025). Barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirishda islomiy va ijtimoiy moliyaviy institutlarning roli. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 3(1).
15. Ali, S. S., & Aliyu, S. (2021). Integrating Islamic Finance and Digital Innovation: The Role of Blockchain in Enhancing Shariah Compliance. Islamic Economic Studies, 29(1), 85–108.
16. Khan, T., & Ahmed, H. (2020). Fintech Revolution in Islamic Finance: Challenges and Policy Responses. Islamic Research and Training Institute (IRTI), Jeddah.
17. Usmanov, A., & Nazarov, N. (2024). Islomiy moliyalashtirishning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: Raqamli texnologiyalar asosida tahlil. TDIU Ilmiy axborotnomasi, 4(9), 58–74.
18. Deloitte. (2023). Artificial Intelligence and Digital Transformation in Islamic Financial Institutions. Deloitte Middle East Insights Report.
19. PwC. (2022). The Future of Fintech and AI in Islamic Banking: Transforming Customer Experience. PwC Global Islamic Banking Outlook.
20. Abdullayev, M. R. (2024). Islomiy moliya va raqamli iqtisodiyotning O'zbekiston sharoitidagi integratsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion Rivojlanish Vazirligi nashri.
21. El-Gamal, M. A. (2023). *Islamic Finance: Law, Economics, and Practice in the Age of Artificial Intelligence*. Cambridge University Press.
22. Karim, R., & Hasan, Z. (2022). *Digital Banking and Shariah Governance: The Impact of AI on Islamic Financial Institutions*. Journal of Islamic Accounting and Business Research, 13(2), 210–233.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>